

Makale Geliş Tarihi | Received: 04.09.2024

E-ISSN: 2148-9327

Makale Kabul Tarihi | Accepted: 20.06.2025

<http://dergipark.org.tr/kilikya>

Araştırma Makalesi | Research Article

DOĞALLIK VE YAPI KAVRAMLARI ÇERÇEVESİNDE TED SIDER'IN POST-MODAL METAFİZİK ANLAYIŞI

Atilla AKALIN¹

Öz: Amerikalı felsefeci Theodore (Ted) Sider'a göre, metafiziğin görevi yalnızca gerçeklik üzerine araştırma yapmak değil, bunu yaparken aynı zamanda gerçekliği oluşturan en temel özellikleri keşfederek gerçekliği bu özellikler üzerinden yorumlayabilmektir. Bu bakımdan metafizik aslında dünyanın en temel, kurucu ve doğal özelliklerini keşfetme girişimi olarak yorumlanabilir. Sider'a göre bütüncül bir metafizik yapı ise bu temel özellikleri kapsayan ve bu temel özellikler üzerinden inşa edilen bir metafizik yapı olmalıdır. Metafizik yapılar aynı zamanda doğal özellikleri nasıl yorumladığımızla ve bu özellikler üzerinden temel ontolojiyi nasıl ele aldığımızla ilişkili olan ideolojik görüşlerden de etkilenir. Sider'a ve bazı diğer çağdaşlarına göre metafiziğin perspektifleri bu çerçevede sürekli olarak değişmiştir. Felsefi tartışmaları etkileyen en güncel metafizik trend ise post-modal (modalite sonrası) metafiziktir. Post-modal dönem metafiziğin daha önceki dönemlerde sıkça önem atfedilen modalite, nedensellik ve kavram çözümlemesi gibi "felsefi saplantılardan" kurtulmak için yeni argümanlar ortaya koymaktadır. Eski tip felsefi arayışlar metafizik yapıların ve doğal özelliklerin asli temellerini sorgulamak yerine felsefecileri ikincil uğraşlara sevk etmektedir. Sider'a göre, özellikle David Lewis sonrası dönemde metafizik, post-modal bir trend doğrultusunda, felsefi bağlamda en temel özellikleri keşfetme üzerine kurulu olan yeni bir strateji üzerinden ilerlemektedir. Bu makale Ted Sider'ın doğallık, metafizik yapı ve post-modalite kavramlarını merkeze alarak, onun metafizik görüşlerini ve temel argümanlarını ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Özellikler, Metafizik, Doğallık, Post-Modalite, Ted Sider.

¹ Dr., Öğr. Gör. Atilla Akalın | Dr., Lecturer Atilla Akalın

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programı, Türkiye |

Istanbul Gelisim University, Vocational School, Public Relations and Advertisement Program, Turkey

aakalin@gelisim.edu.tr

Orcid Id: : 0000-0002-8385-5287

NATURALNESS AND STRUCTURE: TED SIDER'S POST-MODAL METAPHYSICS

Abstract: The American philosopher Theodore (Ted) Sider asserts that the role of metaphysics is not simply to investigate reality but to uncover the fundamental properties that constitute reality. In this respect, metaphysics tries to discover the world's most fundamental and natural properties. According to Sider, metaphysical structures should encompass these fundamental properties and be built on them. Ideological views can also influence metaphysical structures, affecting how we interpret natural properties and engage with fundamental ontology based on these properties. According to Sider and some of his contemporaries, the perspectives of metaphysics have constantly shifted within this framework, and the current metaphysical trend can be called the era of postmodal metaphysics. According to Sider, this period offers new arguments for eliminating some "philosophical obsessions" originating from modality, causation, and conceptual analysis to which metaphysics has often attached importance in previous periods. Such pursuits lead philosophers to secondary investigations instead of questioning the essential foundations of metaphysical structures, grounds and natural properties. According to Sider, metaphysics, especially in the post-Lewisian era, has moved into a postmodal phase in terms of trying to discover the most fundamental properties in a philosophical context. This paper will focus on Ted Sider's notions of naturalness, metaphysical structure, and post-modality to present his metaphysical views and main arguments.

Keywords: Properties, Metaphysics, Naturalness, Postmodality, Ted Sider.

1. Giriş

Sider'in yorumuna göre metafizik, diğer bütün gerçeklik araştırmaları ile beraber, aynı zamanda doğal özelliklerin nasıl yorumlandığı ve temel ontolojinin bu özellikler üzerinden nasıl şekillendirildiği ile ilişkilidir. Bu durum, metafiziğin ideolojik görüşlerden etkilendiğini ve bu görüşlerin, felsefi araştırmalarda hangi unsurların öne çıkacağını belirlediğini ima etmektedir (Sider, 2011, s. 3). Sider'a göre, metafiziğin tarihsel perspektifi, bu çerçevede sürekli olarak değişim göstermiştir ve günümüzde metafizik, post-modal metafizik (postmodal metaphysics) olarak adlandırılan yeni bir döneme girmiştir. Bu dönem, metafiziğin daha önce büyük önem atfettiği modalite, nedensellik veya kavram çözümlemesi gibi konulardan uzaklaşarak, daha temel özelliklerin keşfine odaklanmayı amaçlayan yeni bir aşamadır (Sider, 2020, s. 2).

Sider, bu yeni metafizik dönemi, özellikle David Lewis sonrası dönemde ortaya çıkan bir eğilim olarak değerlendirir (Sider, 2020, s. 2). Buna göre metafizik çalışmalarında, modal araç-gereçleri aşmaya yönelik bir tutum güçlenmiş ve felsefi bağlamda en temel özellikleri keşfetme ve anlamaya yönelik bir sadeleşme trendine girilmiştir. Sider bu yaklaşımın, metafizik araştırmaları ikincil uğraşlardan uzaklaştırarak, gerçekliğin özünü anlamak için daha kestirme bir yol açtığını savunur. Bu bağlamda, post-modal

metafizik, önceki dönemlerdeki saplantılı tartışmalar yerine, doğrudan doğal özelliklerin ve metafizik yapıların asli temellerini sorgulamaya odaklanır.

Bu makalenin birinci bölümünde, Sider'in doğallık (naturalness) kavramı ile kastetmeye çalıştığı özelliklerin temellerini anlamaya çalışacağız. Ayrıca doğal özelliklerin bir metafizik yapı (metaphysical structure/structure) kurmak ve bu yapının bağlantılı olduğu kategorizasyonları doğru tahsis etmek için oynadığı rolü inceleyeceğiz. İkinci bölümde ise doğal özelliklerle kimi zaman eş tutulan seyrek özelliklerin (sparse properties) farklı metafizik yapılar için nasıl ele alındığına göz atacağız. Bunu yaparken Sider'in farklı felsefi ideolojilere ve dolayısıyla farklı metafizik yapıları temsil ettiklerini düşündüğü David Lewis ve David M. Armstrong gibi filozofların yorumlarına yer vereceğiz. Üçüncü bölümde ise metafizikte post-modalite döneminin felsefi önceliklerine ve bu felsefi tercihlerin Sider'in metafizik projesiyle hangi yönleri bakımından uyumlu olduğunun altını çizeceğiz.

2. Sider Metafiziğinde Doğallık ve Metafizik Yapılar

Sider'a göre, metafiziğin asli uğraşı gerçekliğin "temel yapısını" keşfetmeye çalışmaktır. Bu yüzden metafiziğin görece daha sık karşılaşılan tanımlarından biri olarak görülebilecek olan "gerçeklik çalışması" veya "gerçeklik üzerine araştırma" gibi açıklamalar, Sider'ın kullanımına nazaran daha genel veya evrensel bir dil kullanır. Buna göre;

"Metafizik, temelde, gerçekliğin temel yapısıyla ilgilidir. Zorunlu olarak neyin doğru olduğuyla ilgili değildir. Hangi özelliklerin özsel olduğuyla ilgili değildir. Kavram çözümlemesiyle ilgili değildir. Neyin var olduğuyla ilgili değildir." (Sider, 2011, s. 1).

Sider'ın sık kullanılan bu metafizik tanımlarına alternatif olarak eklediği temel yapıyı araştırma vurgusu, temelin kendisinin kavranamayacağı, bunun yerine ancak bir yapıyla birlikte ele alınabileceğini bir metafizikçiye ima etmek için özellikle yapılmıştır. Bu yüzden örneğin, dünyada örneklenen özelliklere baktığımızda bu örneklemelerin tekil olarak değil bir bütün olarak doğal özellikler tarafından kapsandığını düşünürüz (Trogdon, 2009, s. 130). Bu tavır ilk etapta özellikle bilim felsefesi çerçevesinde sıklıkla kullanılan bir perspektif olarak yapısalcılığı (structuralism) ya da ontik yapısal gerçekçiliği (ontic structural realism) akla getirebilir. Buna benzer bilim felsefesi veya bilim ontolojisi perspektiflerinde bilimsel araştırmaların sonucunda elde edilen doğa kanunları ve bu kanunların felsefi temelleri yalnızca belirli yapıların mümkün kıldığı çıktılar olarak ele alınır. Dolayısıyla, bu yapıların sağladığı ontolojik ve epistemik zemin ortadan kalktığında metafizik temeller de sorgulanabilir hale gelir (Chackravartty, 2017, s. 137). Sider'ın metafizik yaklaşımı bilim felsefesi çerçevesinde yorumlanan bu tip bir yapısalcılıktan tamamen bağımsız olmasa da daha farklıdır.

Sider'ın metafiziğinde ortaya konan yapısalcılığın bir yorumunu bilim felsefesindeki yapısalcılıkla karşılaştırmalı olarak ele almaya çalıştığımızda merkeze koymamız gereken kavram yapısal özelliklerdir (structural properties). Bu yaklaşıma göre

evrendeki bazı özellikler bizatihi yapısal özellikler olarak düşünülebilirler. Bu özellikleri yapısal yapan şey onların herhangi bir doğa kanununa ya da nedensel açıklamaya bağımlı kalmaksızın metafizik gerçeklik üzerinde kurucu etkisi olmasından geçer (Sider, 2011, s. 16). Buna karşın bilim felsefesi çerçevesinde daha çok başvurulmuş yapısalcılık türlerinde ise yapı, fiziksel gerçeklik üzerine konumlanmış olan açıklama zeminlerinden oluşur. Bu bağlamda örneğin, objelerin uzay-zaman lokasyonu, elektriksel yükü veya kütlesi gibi özellikler fiziğin açıklama zeminleriyle uyumludur ve yapısal özellik olmak için güçlü adaylardır. Doğal gerçekliği açıklarken kullanılan yapılar bir bakıma fiziksel kurucu özelliklere dışsal şekilde bulunan epistemik bir karaktere de sahip olabilir. Bu bakımdan bilim felsefesinin gönderme yaptığı yapısalcılık teması doğal gerçekliği açıklayan teorilerin varlığına dair bir realizmle işe başlar ve bu teoriler tarafından kapsanan fiziksel objelere ait yapısal özelliklerin ontolojisine dair doğrudan bir açıklamada bulunmaz. Bu bakımdan Sider'in ima ettiği yapısalcılık ve yapısal özellikler kavrayışı evrendeki metafizik temelleri savunan birisi için bir çeşit realizm olarak görülebilir. Bu yüzden Sider'in yaklaşımını doğal gerçekliği açıklamaya çalışan teorilere karşı bir deflasyonizmle² bağdaştırmamız zordur. Metafizik realizm ise D. Goswick'e göre, Sider'in yapısalcılığı ile örtüşmek için fazlasıyla objektif bir yaklaşımdır. Bunun yerine Sider'in yapısalcılığını bir ideoloji olarak görmek mümkündür. Bu ideolojinin önerisi, evrendeki nesnel gerçekliğin doğasını anlamaya çalışırken göz önünde bulundurmamız gereken sadece belli özelliklerin var olduğu ve bu tip özelliklere felsefi açıdan imtiyaz verilmesinin gerekliliğini savunmaktır (Goswick, 2014, s. 141).

Sider, doğallık ve metafizik yapıları açıklarken gönderme yaptığı bazı kavramları ilişkisel olarak kullanmaktadır. Bu bağlamda metafizik realizm dünyanın insan zihninden bağımsız, nesnel bir yapısı olduğunu savunan bir görüş olduğu için doğal özellikler de doğada gerçekten var olan objeler olmalıdır. Ayrıca bu obje arasındaki benzerlikleri açıklamada işe yarayan özellikler de nesnel olmalıdır. Sider tarzı bir yapısalcılık ise metafiziğin asli uğraşının gerçekliğin temel yapısını keşfetmek olduğunu savunur ve bu yapısal özelliklerin metafiziksel bir realizmle ilişkili olduğunu öne sürer. Bilim felsefesindeki yapısalcılıktan farklı olarak, Sider'in yaklaşımı, fiziksel teorilerin dışsal açıklamalarından ziyade, evrendeki metafizik temelleri keşfetmek üzere işlev gösterir.

Metafiziğin ana meselesinin doğanın temelleri hakkında çıkarımlar yapmak olduğunu vurgulayan birçok farklı örnek bulunur. Sider'in bakış açısına görece en yakın ve gerçekliği "mükemmel şekilde doğal" (perfectly natural) bir şekilde açıklamaya çalışan isimlerden biri David Lewis'tir. Lewis, Platon'a³ göndermeyle kullandığı doğayı eklem

² Felsefi açıdan sadece bazı özelliklerin imtiyazlı olması, bu özelliklerin bir metafizik yapı inşa etmek için asli kabul edilmesi anlamına gelir. Bu metafizik yapının dilsel ifadeleri de aynı şekilde kategorik olarak doğru biçimde ayırt edilmiş olacaktır. Bu bakımdan bir özellik onun ifadesi arasındaki bu dilsel örtüşmenin temsil boyutu önemlidir. Buna karşın özelliklerin doğru temsillerine karşı olan beklenti yalnızca teoriye ve uygunluğa indirgenmiş olan deflasyonist bir ontolojik tavırla eşdeğer değildir. Bkz. (Chackravartty, 2017, s. 9).

³ Eklem-oyucu benzetmesi, burada birincil olarak doğal gerçekliği doğru tespit edebilme ve objeler arasındaki metafizik kategorizasyonu doğru bir şekilde sunabilme faaliyetine gönderme yapmaktadır.

yerlerinden oyabilen (joint-carving) temel noktaları keşfetmeye çalışan bir felsefi bakış açısının, mükemmel biçimde doğal olması gerektiğine vurgu yapar (Sider, 2011: vii). Lewis'in doğal özellikler (natural properties) için kullandığı bu benzetme, insanlar tarafından varlıklar üzerine yapılan sınıflandırmaların doğayı ne derece doğru şekilde yansıttığı ile ilgili bir benzetme olarak da düşünülebilir. Yani doğal gerçekliği açıklamaya çalışan bir önerme eğer yeteri kadar eklem-oyucu değilse o zaman yanlış bir açıklama olmaya daha yakındır. Aksine eğer önermenin eklem-oyuculuğu daha baskınsa bu önerme doğru olmaya daha yakın bir açıklama olarak görülebilir. Sider'in yapısal gerçekçilik perspektifi için de Lewis'in ifade ettiği şekilde eklem-oyucu doğal özellikler temel oluşturmaktadır (Sider, 2011, s. 2).

Eğer insanların tarih içerisinde bir şekilde ortaya çıkarttığı kategoriler, sınıflandırmalar ya da formlar doğal gerçeklikleri kapsayabilen ve onları doğru şekilde resmedebilen bir haldeyse, o zaman bu kategoriler ve sınıflandırmalar diğer doğal gerçeklikleri keşfederken bize pusula görevi göreceklerdir. Örneğin, belirli bilimler tarafından canlı türleri arasındaki farkları hiyerarşik bir şekilde açıklamak için düzenlenmiş olan taksonomileri sadece insanların tarihsel ve geçici icatları olarak ele almak yerine bunların sahil bilimsel keşifler olduğunu iddia edersek bu tip taksonomilerin teorik bağlamda doğanın eklemelerini doğru şekilde oyabilen teorik bıçaklar olduğunu iddia edebiliriz (Slater & Borghini, 2011, s. 2). Öyle ki, bu teorik temeller, doğal varlıklara dışarıdan yüklenmemiş olan ve fiziksel gerçeklikle doğrudan ilişkilendirilebilen temel özellikleri içerir. Bu özellikler Lewis'e göre, bilimsel olarak keşfedilebilen ve aynı zamanda objeler arasındaki gerçek benzerlikleri açığa çıkarabilecek tarzda özellikler olmalıdır (Lewis, 1983, s. 346). Bu yaklaşım daha sonraları büyük çaplı bir özellikler tartışmasını da beraberinde getirebilir. Platon ve Lewis'in benzer şekilde kullandıkları eklem-oyucu benzetmesi de özellikler tartışması ile yakından ilintili olarak düşünülebilir. Eğer doğa, eklem yerlerinden ayrılabilirse, geri kalan her türlü açıklama da kolaylıkla yapılabilir hale gelecektir. Örneğin, mükemmel olarak doğal olmayan bir özelliği var eden bir niceleyici mevcutsa, o zaman aynı varlığa ait veya başka varlıkların da sahip olduğu daha doğal bir özellik de mevcut olabilir. Mükemmel biçimde doğal olan bir özelliği keşfetmek veya bu özelliklerin ontolojik konumu üzerine düşünmek bu yüzden geniş çaplı bir felsefi araştırmaya başlamak için doğru bir başlangıç noktası olacaktır (Sider, 1993, s. 24).

İkincil olarak, eklem-oyucu özellikler, metafizik çıkarımları veya yapıları üzerinden gerçekleştirebileceğimiz asli ve temel özelliklere gönderme yapmak için de kullanılır. Sider için eklem-oyucu özellikler, aynı zamanda keşfedildikten sonra gerçekliği doğru bir şema içerisinde ifade edilebilen özellikler de olmalıdır. Bu yüzden eklem-oyucu özelliklerin bir taraftan gramatik kategoriler ve yüklemlemlerle de ilişkisi vardır. Eklem-oyuculuk aynı zamanda objeleri ele alırken hangi özelliklerin daha önemli ve değerli olduğu ile de ilişkilidir. Bu metaforun kaynağı Platon'un *Phaedrus* diyalogunda yaptığı bir benzetmeden ileri gelir. Burada da Platon doğa üzerine yapılan açıklamaların beceriksiz bir kasap gibi dikkatsiz bir şekilde yapılmaması gerektiğini ve gerçekliği doğru yansıtan ifadelerin kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıntılar için bkz. (Platon, 1997, s. 542-265e), (Sider, 2011, s. vii), Schaffer, (2009, s. 371).

Sider için doğayı anlama, anlamlandırma ve kategorize etme işlevlerimiz bir çeşit felsefi ideolojiye sahip olduğumuzu gösterir. Bu bakımdan gerçekliği kabul edilen metafizik yapılar birbirinden farklı ideolojilere benzetilebilir. Bu bakımdan felsefi ideolojiler, filozoflar tarafından paylaşılan ortak eğilimlere işaret ederler. Ortak felsefi eğilimler olarak yorumlanabilecek ideolojiler üzerinden metafizik yapılar doğrulanır ve doğadaki belirli objeler, olgular ve durumları kategorize edilebilir (Warren, 2016, s. 2420). Sider'in açıkladığı bu ideoloji tanımı doğayı anlama ve anlamlandırma biçimimizi bir şekilde manipüle eden bütün düşünce örüntülerine gönderme yapmakla beraber Quine'in daha önce tanımlamaya çalıştığı ideoloji ve ontoloji ilişkisi ile de benzerlikler göstermektedir. Buna göre, temel varlık anlayışımız, sahip olduğumuz kavramsal çerçevelerden ve dilsel pratiklerimizden bir şekilde etkilenmektedir (Quine, 1951, s. 11).

Doğayı gerçeğe yakın bir şekilde kategorize eden her yapının doğrulanmak için bir sebebi vardır. Eğer doğal özellikler üzerinde oluşturulmuş olan kategorizasyonlar bu özellikleri kapsarken belirli hatalar ortaya çıkıyorsa o zaman yapının yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Doğayı anlamak üzere kurgulanmış olan yapının yanlış olduğu durumlarda, teorimizin hatalı olduğunu ve doğayı eklemlerinden oymaya çalışırken bir yerde hata yaptığımızı anlamamız gerekir (Dasgupta, 2018, s. 280). Kısaca doğal özellikleri kendisiyle bağdaştıramadığımız kavramlar veya yapılara başvurduğumuzda bu tip yapıların insan sezgileriyle tam manasıyla uyumlu olmadığını da anlarız ve bu kavramlara ve açıklamalara güvenmemiz için bir sebep kalmaz.

Şunun altı yeniden çizilmelidir ki Sider'in projesi, yapılar hakkında net bir realizme dayanmaktadır. Fakat yine de bu proje yeni bir realizm icat etmek için farklı bir girişim olarak görülmemelidir. Bu yüzden eğer doğayı doğru bir şekilde kategorize edemeyen yapıların varlığının sadece nominal bir arka planda değerlendirilebileceği öngörülürse Sider'in projesi metafizik açıdan başarısız olabilir (Sider, 2011, s. 8). Bu yüzden metafizik yapıları, doğayı doğru bir şekilde kategorize etmesi mümkün olan çerçeveler olarak görmek gerekir. Felsefi bakış açımız, dünyanın resmini çizerken ya da Sider'in tabiriyle dünyanın "kitabını yazarken", metafizik yapıların sürekli olarak etkisi altında olacaktır. Metafizik yapılara karşı şüpheci bir tavırla yaklaştığımızda ise, metafizik yapıların gerçekten evrendeki temel özellikleri kapsayıp kapsamadığına dair sorunları keşfetmemiz daha kolay hale gelir. Bu bakımdan yapının nasıl bir zemine sahip olduğunu sorgulayabilir hale geliriz⁴ (Bradley, 2024, s. 46).

Dolayısıyla, doğayı doğru bir şekilde kavramak ve doğanın bilimsel olarak keşfedilebilen ve fiziksel gerçeklikle uyumlu çalışan temel özelliklerini eksiksiz bir biçimde göstermek için yapının, en ilkel, temel ve yer yer içkin özellikler (intrinsic properties) olarak karşılanan özelliklerine bakılması gerekir. Daha önce de bahsedildiği gibi Sider'in doğayı en temel özellikleri üzerinden kavrama düşüncesi, David Lewis'in temellerini attığı bir felsefi proje olarak görülebilir. Örneğin, Lewis'in ortaya attığı

⁴ Sider'in felsefi projesi açısından yapının doğayı doğru bir şekilde resmetmesi mümkün olsa da bazı görüşler açısından yapının veya yapı üzerinden resmedilen dünyanın temel bağlamda tek gerçeklik olduğunu savunan daha radikal görüşler de mevcuttur. Bkz. (Gabriel, 2018).

Humecu Bağlılık Tezi (Humean Supervenience), dünyadaki temel ontolojik durumu açıklamak üzere oluşturulmuş olan yeni bir ideoloji olarak yorumlanabilir. Buna göre, dünyada açığa çıkan tüm özellikler, mikro düzeydeki temel özelliklerin davranışlarına bağlı olarak gerçekleşir. Dolayısıyla, insan sezgilerinin ve bu sezgilerden temel alan önermelerin doğrulanması için gerçekleşen her süreç temel oluşturucu özellikler tarafından belirlenmektedir. Bu içkin temel özellikler insan duyularının kavrayabilir olduğu ve olmadığı bütün uzay-zamansal noktaları doldururlar ve tam da bu yüzden mükemmel olarak doğal özellikler olarak düşünülebilirler. Bu yüzden üzerlerine nomolojik bağlantılar yüklenmiş olan diğer tüm özellik örneklemeleri tamamen Humecu mikro-düzeye bağlı olması bakımından aslında gerçek değildir (Lewis, 1994, s. 474). Dolayısıyla, böyle bir açıklama evrenin doğal gerçekliği hakkında eklem-oyucu bir özelliğe işaret etmeye çalışır. Bu eklem-oyucu özellikler de tam olarak tüm uzay-zamansal ontolojik alanı kaplamakta olan içkin (doğal) özelliklerdir. Bu bakımdan Sider'in metafizik projesi çerçevesinden bakıldığında Lewis'in ortaya atmış olduğu bu tezin başlı başına yapısal özellikler üzerinden geliştirildiği düşünülebilir (Sider, 2001, s. 361). Sezgilerimizin veya bunlarla ilişkili olan önermelerimizin tamamen temel oluşturucu özellikler tarafından belirlenmesi, felsefi bakımdan doğayı eklem yerlerinden oyabilecek ve geri kalan tüm felsefi tartışmalara alternatif cevaplar oluşturabilecek nitelikte olması bakımından Sider'in referans gösterdiği metafizik yapılar araştırmasına uyumlu bir örnektir. Çünkü Lewis'in açıklaması tam manasıyla doğal bir açıklamadır. Bu yüzden bu tarz bir açıklama doğayı bütünsel bir biçimde betimlemeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, doğada açığa çıkan özelliklerin veya eğilimlerin ontolojisini açıklamak adına mümkün olan en primitif özelliklerin müdahalesini başlat kabul eden bu görüş başlı başına metafizik bir yapı örneği olarak ele alınabilir. Buna ek olarak burada gönderme yaptığımız temel ontolojiyi kavramanın doğaya bağlı olması aynı zamanda temel gerçekliğin tamamen doğada bulunabilmesini zorunlu hale getirmektedir (Sider, 1993, s. 6). Bu yüzden doğadaki temel ontoloji üzerine düşünürken, doğal özelliklerin türevleri olan belirli dilsel konvansiyonlar veya teolojik gerekçelere başvurmak gerekmediği için bu tip doğal metafizik yapıların monist yapılar olduğu da iddia edilebilir. Lewis ve Sider'in felsefi görüşlerinin ilişkisi bu bakımdan doğal özellikleri metafizik yapının temeline oturtmaları üzerinden kurulan bir ortaklıktan gelir ve Sider, Lewis'in Humecu Bağlılık gibi görüşlerini fizik bilimiyle uyumlu ve bilimsel olarak kontrol edilebilir olan bir metafizik yapıya örnek olarak gösterir.

Buradan hareketle Sider'in çerçevesini çizmiş olduğu metafizik yapıların başlı başına primitif öğeler olduğunu öne sürmemiz mümkündür. Çünkü metafizik yapı tarafından çerçevelenecek olan özellikler çoğunlukla doğal özellikler olabilir ve aynı zamanda bu özellikler Sider tarafından yapısal özellikler olarak da adlandırılır. Burada doğallık kavramının kullanılmasının sebebi, mümkün olduğunca az ontolojik eklemeler, açıklamalar ya da teoriler gerektiren varlıklara verilen imtiyazı göstermek ve doğa bilimleriyle olan mütakabiliyeti açık etmektir. Yani doğal olan bir özellik burada açıklanmak için ontolojik eklere minimum derecede ihtiyaç duyan varolanları çağrıştırmaktadır. Bu yüzden bir metafizik projenin içerisinde yer alan her özellik eşit derecede doğal olamaz. Metafizik yapılar ise bu doğal özellikleri kullanarak (veya bu

doğal özellikleri eklem-oyucu özellikler kabul ederek) metafizik temelleri atan görece daha genel bir ideoloji olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla, özelliklerin yapısallığı da metafizik yapıyı belirleyen temel gerekçe olarak görülebilir (Sider, 2011, s. 16).

Bu doğrultuda Sider'in metafizik projesine göre, metafiziğin asıl amacı doğanın temel yapısını keşfetmektir. Bu nedenle, metafiziği "gerçeklik üzerine araştırma" gibi genel veya evrensel bir dil kullanarak açıklamak mümkündür. Sider, doğanın temel yapısının kavranamayacağını, ancak bir yapıyla birlikte ele alınabileceğini vurgular. Bu yüzden doğanın temel meselesini anlamak, anlamlandırmak ve kategorize etmek felsefi ideolojilerimizin bir yansımasıdır. Sider için metafizik yapılar doğayı doğru bir şekilde kategorize etmeye odaklandığı ve bu beklenti üzerinden felsefi bir uğraş verdiği için nominalizm burada geçerli bir metafizik tavır ortaya koymaz, mutlak realizm ise çok genel ve yapının ideolojik bulunuşundan kopuk olduğu için fazla iddialı veya objektif bir felsefi tavır olarak kalır.

3. Seyrek Özellikler ve Metafizik Temeller

Metafizik yapılar, doğanın temel ontolojik konumunu resmedebilmek üzere felsefeciler tarafından ortaya atılmış olan koyutlar olarak da düşünülebilir. Örneğin, Lewis'in Humecu Bağlılık yaklaşımında ortaya attığı doğal özellikler, makro-fiziksel düzeyde açığa çıkan özellikler üzerinde belirleyici bir etkiyi ortaya çıkaran farklı bir koyuttur. Seyrek özellikler bu bakımdan her özelliğin değil, yalnızca bilimsel olarak temellendirilebilen az sayıdaki "gerçek" özelliğin var olduğunu gösterir. Dolayısıyla, bu tip özellikler metafiziksel olarak anlamlı farklar yaratan ve doğayı "eklemlerinden" kesen özelliklerdir (Schaffer, 2004, s. 95). Metafizik koyutların diğer bir yandan zihinsel bir örüntüye bağlı olduğu ilk bakışta aklımıza gelebilir. Bu da direkt olarak Sider'in yapısal gerçekçiliği ile bir çeşit metafizik anti-realizm arasındaki farkın ne olduğunu sorgulamamıza yol açar. Çünkü doğayı en primitif özelliklerini kapsamak suretiyle açıklayan bir metafizik yapı eğer bir felsefi koyutla ilişkiyse bu yapının filozofların zihinsel çerçevesiyle veya belirli dilsel sınırlamalarla ilişkili olması kaçınılmaz gibi gözükmektedir. Sider da doğadaki özellikleri tamamen doğal halleriyle ifade edebilmek için yapısal operatörlere ihtiyaç olduğunu iddia ederek, metafizik yapıların temelini oluşturan koyutların dilselliğine benzer şekilde vurgu yapmaktadır (Sider, 2011, s. 8). Fakat bu dile bağımlılık bir çeşit radikal öznellik çağrışımı yapmamalıdır. Sider, metafizik yapılar hakkındaki gerçekçiliğini sürekli olarak vurgulamaktadır fakat bir taraftan da dile bağımlı olan kavramsal şemalarımızın bu gerçekliği doğru bir şekilde temsil etmesi gerektiğini de hatırlatmaktadır. Dolayısıyla, metafizik uğraşlar bu bakımdan doğal gerçeklik ile yapısal koyutlar arasındaki örtüşmenin kesinliğini araştırdığı veya en azından buna çaba harcadığı surette bizatihi felsefi bir hedef olarak görülebilir.⁵

⁵ Buradan bakıldığında Sider'in projesi bir bakıma kökenleri Aristoteles'e kadar uzatılabilen mütakabiliyet teorisi ile çeşitli paralellikler barındırmaktadır. Ancak Sider'in projesi için şey-durumlarına doğru referanslar gösteren dilsel doğruluğun çözümlemesini yapmak birincil bir uğraş değildir. Bunun yerine metafizik temellerin keşfi bu proje için daha ağır basmaktadır. Bkz. (Glick, 2017, s. 19).

J. Schaffer'a göre, Sider'in yapısal gerçekçi pozisyonunun felsefeye getirdiği temel yenilik, yapısallığın ve Lewis'in daha önce vurgulamış olduğu mükemmel doğallığın, niceliksel ifadeler ve mantıksal bağlaçlar da dahil olmak üzere dilin herhangi bir bölümüne uygulanabilmesine izin vermesidir (Schaffer, 2014, s. 126). Quine'ın da daha önce altını çizdiğimiz varlık anlayışımızı etkileyen dilsel pratikler vurgusu Sider için de önemlidir ve metafizik yapıların kapsamaları üzerinde kaçınılmaz bir etkiye sahiptir. Fakat Quineci bir perspektif üzerinden dilin, objelere uygun olan doğru yüklemeleri sağlayarak onları bir çeşit değişken olarak var etmesi prensibi burada tam olarak geçerli değildir. Çünkü Sider'in metafizik projesi çerçevesinde dilin geçerli olan etkisi Quine'ın ima ettiği gibi varlığa dışsal bir gerekçe olarak görülmek yerine halen sadece gerçekliği temsil etme gücünü elinde bulundurmakla sınırlıdır. Dolayısıyla, özelliklerin doğadaki resmini doğru şekilde çizen bir dil yapılandırıldığında bu dil mutlak surette temel bir dil (fundamental language) olacaktır. Sider için dünyanın kitabını doğru şekilde yazmak da ancak bu dille mümkün olmaktadır (Schaffer, 2014, s. 126). Bu yüzden gerçekliğin temeli yalnızca özelliklerin kendisi değil, aynı zamanda bu özellikler ile temsil ettikleri varlıklar arasında var olan yapısal ilişkilerdir.⁶ Bu bakımdan dil ile doğal özellikler arasındaki ilişki bizzat yapısallığa bir örnek olarak gösterilebilir.⁷

Sider genel olarak yapı kavramının ve yapısal gerçekçiliğin daha iyi anlaşılabilmesi için seyrek özellikler kavramının önemli olduğuna dikkat çekmektedir (Sider, 1993, s. 99). Sider, yapısal gerçekçiliği ve doğal özellikler etrafından kurulmasını önerdiği metafizik projesini seyrek özellikler kavramı özelinde iki farklı filozofun perspektifleri üzerinden örneklendirir. Biz de D. Armstrong ve D. Lewis'in seyrek özelliklere karşı geliştirdikleri farklı perspektifler üzerinden objelerin ontolojik bir temel üzerinde durmasını sağlayan yapıların nasıl yapılar olduğunu daha iyi anlayabilir ve bir özelliği neyin doğal ve temel kıldığıyla ilgili cevaplara sahip olabiliriz. Sider'in altını çizdiği üzere, seyrek özellikler bir şekilde bize temel özellikleri çağrıştırmaktadır. Seyrek özellikler, objeleri kategorize etmede sık karşılaşılan özelliklerden çok daha keskin bir şekilde etkili olabilir çünkü seyrek özellikler, objelerin belirli kategorilere yerleştirilmesinde daha belirgin ve ayırt edici bir rol oynar. Bu yüzden seyrek özellikler diğer bütün özellikler için asgari bir temel oluşturur (Taylor, 2023, s. 48). Örneğin, bir elmanın kırmızı olma özelliği taşıması

⁶ Şüphesiz bu çerçevede ortaya çıkacak olan temel dil, gündelik hayatta birçok şekilde garip ve doğal olmayan bir yapı olarak görülebilir. Sider ve Conee bu tuhaflığın farkındadır. Buna göre bazı durumlarda felsefenin tuhaf olması şaşırtıcı değildir. Felsefe zaman zaman anlamsız ya da işe yaramaz olmakla eleştirilse de zor ve soyut sorulara yanıt aramak filozofların temel görevidir. Felsefenin bu sorgulayıcı doğası, insanın sıradan kavramlarını ve bilgi yöntemlerini sınama isteğinden kaynaklanır. Bu sorgulama çabası bir eksiklik değil, bilincin ve düşüncenin doğal bir sonucudur. Bu yüzden bu tip bir dilin temel amacı felsefi tartışmaların da zemini olarak sayılabilecek bir meta-metafizik gerçeklik üzerine kurucu rol oynamaktır. (Conee vd., 2014, s. 255).

⁷ Dolayısıyla burada ima edilen temel dil metafizikte gerçekliğin en derin ve en doğru yapısını ifade etmek amacıyla önerilen yapay, biçimsel ve bağlamdan bağımsız bir dil olarak anlaşılmalıdır. Bu dil, doğal dillerin belirsizliğinden ve kültürel/psikolojik etkilerinden arınmış bir yapı olarak da düşünülebilir. Dolayısıyla, bazı filozoflara göre gündelik diller, belirsizlikleri ve kavramsal önyargıları nedeniyle ontolojik analizler için uygun değildir. Bu nedenle, gerçekliğin yapısını daha doğru ifade edebilecek, yapay ve biçimsel bir "temel dil" ya da diğer bir adıyla "ontologca" (ontologese) önerilmektedir. (Hofweber, 2023).

son derece sık karşılaşılan ve kırmızılık özelliğini çok net bir şekilde kolaylıkla örnekleyebilir halde olan bir özelliktir. Buna karşın her elmanın neredeyse tekil kabul edilebilecek derecede farklı kütleleri bulunabilir. Dolayısıyla x kütlelerine sahip olma özelliği bu bakımdan kırmızılık özelliğinden çok daha az elma arasında bir benzerlik (resemblance) kurulmasına imkân verecektir.⁸ Bu bakımdan doğada belirli bir kütleyle sahip olma özelliği bir çeşit seyrek özellik olarak düşünülebilir. Ayrıca seyrek özellikler doğada son derece sık karşılaşılan kırmızı olma özelliği gibi tam manasıyla fiziksel görünürlükleri bakımından da ele alınamazlar. Bu yüzden seyrek özelliklerin, insan sezgileri bakımından bir çeşit mikro-fizikseliği çağrıştırmaları bakımından daha “temel” özellikler olarak düşünölmeleri daha kolaydır. Buradan bakıldığında Lewis'in Humecu bağıllık tezini metafiziğin doğal özelliklerini ele alması ve bu özellikler üzerinden kurucu temelleri konu eden bir felsefi açıklama yapmasını daha iyi anlarız. Çünkü Lewis'in bağıllık tezinde de makro-fiziksel gerçekliği mümkün kılan özellikler mikro-fiziksel alanda kendini göstermektedir. Bu da makro-fiziksel ontolojik alandan daha temel ve yapısal manada daha kurucu bir fiziksel durumun etkisini kabul etmek anlamına gelmektedir.

Örneğin, birbirinden farklı iki obje için 1/2'lik bir dönü değerine sahip olmak, kırmızı olmaktan daha çok mikro-fiziksel bir nitelik olarak yorumlanır. Bu nedenle doğallık, mikro-fiziksel bir özelliği ifade etmekle eşdeğerdir diyebiliriz. Başka bir deyişle, bir objenin 1/2 dönü değerine sahip olması, onun kırmızı olmasından doğal olarak daha baskın bir özellik olarak düşünülebilir (Sider, 1993, s. 33). Aynı dönü değerine sahip olmak üzerinden oluşturulacak bir kümenin elemanları bu bakımdan kırmızı olan objelerle kurulacak bir kümenin mümkün elemanları düşünüldüğünde çok daha az elemana sahip olacaktır. Bu yüzden birbirleriyle benzerlik ilişkisi içinde olacak olan objelerin sayısı görece daha az olacaktır. Bunun için belirli bir fiziksel dönüye sahip olmak gibi mikro-fiziksel özellikler seyrek doğal özellikler olarak düşünölür. Dolayısıyla, mikro-fiziksel ölçekte gerçekliği kabul edilen seyrek özelliklerin bir bakıma en temel özellikler olarak doğayı tam manasıyla eklemlerinden oyan özellikler olduğu da öne sürülebilir. Çünkü gerektiğinde seyrek özellikler temel ontolojimiz için, geri kalan tüm özelliklerin üstüne tutunduğu bir ontolojik dayanak olarak da ele alınabilir. Ayrıca seyrek özellikler yalnızca tikel özellikler olarak düşünölmemelidir. Seyrek özellikler, bir açıdan objelerin sahip oldukları nedensel güçlerin dayanağı olarak da yorumlanabilirler. Seyrek özelliklerin nedensel güçlerle ilişkilendirilmesi diğer bir açıdan bu özellikleri objeler arasındaki nedensellik ilişkisinin temelleri olarak görme imkânı da sağlamaktadır. J. Schaffer'a göre, objelerin nedensel güçlerini sağlayan özellikleri seyrek özellikler olarak gördüğümüzde, fiziksel olarak yapılacak nedensellik açıklamaların hepsini seyrek özelliklerin örneklenmeleri üzerinden ele alabiliriz (Schaffer, 2004, s. 94). Örneğin, objeler arasında ortaklık sağlayan bazı seyrek

⁸ Burada seyrek özelliklerin de aslında farazi bir ön kabul olduğunu iddia etmesi doğal olan bir nominalist, seyrek özelliklerin doğallığına kolaylıkla itiraz edebilir. Bu yüzden doğal özelliklerin gerçekliğini reddeden bir nominalist, tıpkı farklı objeler arasında benzerlik tahsis ederken seyrek olmayan (abundant) (örn, renk veya şekil) özelliklerini tropolar üzerinden açıkladığı gibi seyrek özelliklerin de farklı tropolar tarafından örneklendiğini iddia edebilir. Bu yüzden seyrek özelliklerin temel kabul edilmesi yersiz olabilir. Ayrıntılar için bkz. (Barnes, 2005, s. 318).

gerçekleşen fiziksel olayların, objeleri çevreleyen belirli güçlerden dolayı açığa çıkan seyrek nedensel ilişkiler olduğunu ve bunun tam tersinin çok açık bir şekilde daha sık açığa çıkan nedensel güçlerle ilişkili olduğu iddia edilebilir (Wahlberg, 2022, s. 3262). Buradan bakıldığında örneğin, elektronlar mikro-fiziksel objeler olarak düşünülemez, çünkü elektronların mevcudiyetinin de arkasında olan daha kapsayıcı özellikler vardır. İşte bu özellikler bizzat seyrek özelliklerdir. Örneğin, elektronun sahip olduğu dönü değeri elektrona görece daha mikro-fizikseldir. Bu yüzden seyrek özellikler doğal ya da Sider'in terminolojisine göre yapısal özellikler olmaya daha yakın gibi gözükürler.

Seyrek özellikler sadece fiziksel cansız tekil objeler çerçevesinde düşünölmek zorunda değildir. Örneğin, bilinç fenomenini ele aldığımızda, bilinç sahibi olma özelliğinin de bir çeşit seyrek özellik olarak düşünülebileceği aklımıza gelebilir. Çünkü bilincin ancak canlı organizmalara atfedilebilmesinin mümkün olduğu düşünüldüğünde buna sahip olan canlıların sayısı bize çok gibi gözükür. Ancak cansız objelerin sahip olabileceği tüm diğer özellikleri ile bu sayıyı karşılaştırdığımızda bilinç sahibi olmanın son derece az obje arasında benzerlik ilişkisi kurulabilmesine izin veren seyrek bir özellik olduğu da iddia edilebilir (Goff, 2010, s. 124). Seyrek özelliklerin çoğunlukla yapısal özellikler olarak görölmelerinin sebebi mikro-fiziksel özellikler olmaları ve objelerin en temel, bölünemez ve açıklanmak için daha fazla kavrama ihtiyaç duymayan bir karaktere sahip olmalarıdır. Sider, bu konuda D. Armstrong'un seyrek özellikler ile tümeller arasındaki ilişkiye dair görüşünü ele alır. Armstrong'a göre, seyrek özellikler örneklenmediğinde, yani belirli tümeller var olmadığında, birbirinden farklı objeler arasındaki benzerlikten bahsetmemiz de söz konusu olamaz. Bu bağlamda, tümeller bizzat objelerin doğal özellikleri aracılığıyla varlık kazanır. Yani Armstrong'a göre bu tip özellikler tümellerin objeler üzerinde içkin bir şekilde bulunması için önemli bir metafizik role sahiptir. Çünkü seyrek özellikler bizatihi tümellerle ilişkisel olarak kullanılabilir (Armstrong, 2010, s. 23). Lewis ise, seyrek özelliklerin aynı zamanda içkin özellikler olduğu konusunda Armstrong ile benzer düşünceler paylaşır. Ancak, Lewis'in perspektifi üzerinden bakıldığında seyrek özellikler, mükemmel olarak doğal ve temel özelliklerdir. Armstrong ve Lewis, seyrek özellikler kavramını benzer şekilde ciddiye alırken, aralarında önemli bir fark vardır. Armstrong, seyrek özellikleri içkin tümeller olarak görür; bu tümeller yalnızca varlıklar tarafından örnekleniyorsa vardır. Bu yüzden tümelin varlığı dereceleri açıklanamaz. Lewis ise seyrek özellikleri hem doğal hem de temel özelliklerle özdeşleştirir. Ona göre mikro-fiziksel olarak bu seyrek özellikler keşfedilmeye çalışılabilir ve tüm olumsal doğrular, temel özelliklerin birlikte örneklenme desenleriyle açıklanabilir. Seyrek özelliklerin tümellerle ilişkilerine veya bu tümelleri bizzat var ettiğine dair alternatif açıklamalar ise Lewis için ikincil açıklamalardır. Böylece, Lewis'in yaklaşımı daha çok fiziksel temelcilik yönünde şekillenmektedir (Schaffer, 2004, s. 97).

Her iki bakış açısı da, Sider'in yapı gerçekçiliği teorisi bağlamında, özelliklere ilişkin geliştirilen ve temel ontolojimizi açıklamaya çalışan farklı ideolojiler olarak yorumlanabilir. Çünkü her iki görüş de doğal ve temel özellikler olarak yorumlanan seyrek özellikleri kapsayan iki farklı yapı üzerine inşa edilmiştir. Ancak yapı kavramı, dünyanın temel gerçekliğini anlamak adına bu iki bakış açısından daha farklı bir

referansa sahiptir. Armstrong, bu seyrekliği, bir tümelin varlığıyla ilişkilendirirken, Lewis ise bunu mükemmel şekilde doğal bir özellik ya da ilişki olarak görür. Buna karşın, yapısal olmak, bu tür soyut varlıkları varsaymadan, varlıkları nasıl organize ettiğimiz ve felsefi bakımdan nereye koyduğumuzla da ilgilidir. Örneğin, elektronları ve inekleri farklı alanlarda organize ederken, soyut etiketlere ihtiyaç duymadan iki obje arasındaki farkı ortaya koyabiliriz. Dolayısıyla, yapısal olmak, "kırmızı olmak" ya da "belirli bir kütleye veya dönüye sahip olmak" gibi özelliklerden daha temel bir özellik olarak görülebilir ve doğayı en doğru şekilde açıklamamıza yardımcı olur. Lewis ile Armstrong'un fikirlerine katılmayan ve birim olarak farklı objeler arasında seyrek olarak paylaşılan özelliklerin her birinin aslında birbirinden farklı troplar olduğuna inanan nominalistler bile, Sider'a göre, yapısallığın bu yorumuna pek karşı çıkmayacaklardır (Sider, 2011, s. 85).

Kısaca metafizik yapılar, filozoflar tarafından doğanın temel ontolojik yapısını betimlemek için öne sürülen ve doğayı doğru bir şekilde kategorize etmesi beklenen kavramlar olarak düşünülebilir. Sider, Armstrong ve Lewis'in seyrek özellikler üzerinden geliştirdikleri metafizik ideolojiyi bu tip yapısal görüşlere birer örnek olarak göstermektedir. Sider'ın yapısal gerçekçiliği, metafizik yapılar ve seyrek özellikler arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyerek, doğanın temel gerçekliklerini anlamamıza yönelik bir çerçeve sunar. Seyrek özellikler, objelerin temel niteliklerini ortaya koyarken, mikro-fiziksel düzeyde daha belirleyici olan bu özellikler, doğanın yapısal temellerini anlamada anahtar rol oynar. Bu yüzden bu filozofların görüşleri Sider'ın yapı gerçekçiliğini destekleyen ideolojik tercihler olarak örneklendirilebilir.

4. Post-Modalite ve Yapıların Tarihselliği

Postmodalite, özellikle mümkün dünyalar, zorunluluk ve mümkünlük gibi kavramlara dayanan geleneksel modal çerçevelere dayanmayan bir metafizik yönelimi ifade eden metodik veya meta-metafiziksel bir yaklaşım olarak düşünülebilir. Bu yüzden post-modal metafizik, yukarıda örnek verilen belirli doğal ve temel özellikleri kapsadığı sürece genellikle tarih üstü olan bir uğraş ve temel gerçekliklerle ilişkili bir araştırma alanı olarak görülmektedir. Bu yüzden metafizik alanının felsefi trendlerden ve sosyal değişimlerden etkilenmesi diğer felsefi araştırma alanlarına nazaran daha nadir görülebilir. Sider yapısal gerçekçiliğin temellerinden bahsederken, yapının kategorize edici ideolojik yönünü açıkça belirtir (Sider, 2020, s. 5). Her ne kadar yapısallığın kendisi zamansal değişime tabi olmasa da yapının varlığının mümkün kıldığı kategorizasyonlar tarihsel olarak değişmektedir. Sider'ın kullandığı yapı ve yapısallık kavramı ile sosyal bilimlerin ve Kıta felsefesi çerçevesindeki yapısalcılık kavramı arasındaki fark da tam olarak buradan kaynaklanmaktadır. Buna göre, sosyal bilimler disiplinleri için yapı genellikle *a priori* bir zemin içeren bir alan olarak görülür. Yapı buna ek olarak bir şekilde bireylerin içine doğduğu hazır kategorizasyonlara gönderme yapar ve birey üzerinde müdahale imkânı olan belirli düşünce ve yorum kalıplarına uyumlu şekilde çalışır.

Buradan bakıldığında yapısallık, ancak içerdiği özellikler üzerinden tanımlanabilen bir özellik olarak görülür. Bu açıdan yapısallık yine öznel çıkarımlara kapalı olan ince bir duvara sahiptir. Fakat yapısallık, her ne kadar insan kullanımı açısından evrenselliği imliyor olursa olsun yapıların kategorize ettiği tarzların değişimi bakımından aslında tarihsel değişimlerden ve yönelimlerden de etkilenmektedir. Yapılar metafizik açıdan sabit olarak kalsalar da, bu yapıların objeleri kavrama ve kategorize etme biçimleri zamansal olarak değişebilir. Genel manada felsefe tarihinin, bilim felsefesinin ve metafizik bakış açılarının tarihsel gidişatı, metafizik yapıların kategorizasyon biçimlerini etkilemektedir. Bu arka plan genellikle objelerin kategorize edilme biçimlerine müdahale ettiği sürece genel metafizik anlayışımız üzerinde etkili olarak ontolojik ideolojimizi biçimlendirebilir (Sider, 2020, s. 4).

Sider'a göre, metafizik yapıların felsefi meseleleri ve doğal objeleri kategorize etme ve kavramsallaştırma eğilimleri çağdaş metafizik tarihi içerisinde birkaç majör değişikliğe uğramıştır. Dolayısıyla, metafiziğin temel kategorizasyonlarına alternatif olarak dönem dönem farklı felsefi eğilimlerin geçerli olduğu iddia edilebilir. Çağdaş metafizik tarihi ilk başlarda kavram çözümlemesinin revaçta olduğu bir dönemden geçmiştir. Daha sonra temel felsefi eğilim modalite tartışmaları üzerinde şekillenmeye başlamıştır. Nihayetinde ise çağdaş metafiziğin genel tartışmaları, metafizik temeller ve bu temellerin zemini üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır. Sider metafizik yapıların genellikle felsefi temellere ve doğal özellikler üzerine yoğunlaştığı ve bu metafizik metodolojiye uygun olan kavramların revaçta olduğu güncel yapıyı post-modal metafiziksel aşama olarak adlandırmayı tercih etmektedir. (Sider, 2020, s. 5). N. Wildman'a göre, "modalite, artık metafiziğin merkezi değildir. Metafiziğin yeni odak noktası, temellendirme (grounding), yapı ve temel kavramlarıyla şekillenen post-modal bir devrimden sonra değişmiştir ve metafizik artık bu yeni araçları merkeze almaktadır." (Wildman, 2020, s. 79). Böylece post-modal dönem, metafizik bağlamda imtiyaz verilen kavramların, yapıların ya da ideolojilerin modal araç-gereçleri aşmaya yönelik biçimde dönüşümünü içeren yeni bir felsefi trendi mümkün kılar. Bu yaklaşım doğrudan modalitenin revaçta olduğu döneme ve buradaki felsefi tartışmaları reddetme niyetinde değildir. Bunun yerine post-modal metafiziğin modaliteyi topyekün reddetmediği ancak gerçekliğe dair daha dolaysız açıklamalara ulaşmaya yarayacak araç gereçler sağlamaya çalıştığı iddia edilebilir. Dolayısıyla, Sider'ın savı modaliteyi toptan reddetmekten ziyade modal terim ve formülasyonların metafizikte temel olmadığı yönündedir. Bu yüzden eğer modalite temel değilse, onu tamamen reddetmek yerine, daha temel gerçekliklere indirgenebilecek türetilmiş bir kavram olarak ele alınmalı ve buna uygun bir metafiziksel anlambilim geliştirilmelidir (Sider, 2011, s. 318). Sider'a göre, "post-modal devrimin savunucuları, modal kavramsal araçların takviye edilmesi ya da bir veya daha fazla post-modal kavramla tamamen değiştirilmesi gerektiğini düşünmektedir." (Sider, 2020, s. 2). Bu çerçeveden bakıldığında çağdaş metafiziğin post-modal araç gereçleri devrimsel niteliktedir. Yine de metafizik araç gereçlerin post-modal terimler lehinde gelişmesi ve geleneğin üzerinde yıllardır süren tartışmalara bulunan yeni çözümler modal araç gereçlerin metafizikten tamamen silinmesi gibi bir radikal tavıra indirgenmemelidir. Sider çağdaş metafizik tarihindeki dönemeçleri belirtirken, o dönemde en çok öne çıkan metafizik teorileri ve yapıları hesaba katmak

suretiyle bu tarihsel eğilimleri sıralamıştır (Sider, 2020, s. 2). Yine de belirli bir metafizik tavrın revaçta olduğu dönemde modalite ya da post-modaliteye göre daha arkaik gözükten metafizik araç gereçlerin kullanımının bazı metafizikçiler için halen kullanışlı olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Bu yüzden post-modal yaklaşım mevcut haliyle en fazla bir meta-felsefi teklif olarak yorumlanmalıdır. Örneğin, T. Williamson'un modal mantığın metafiziksel sorulara nasıl uygulanabileceğini tartıştığı eseri post-modal dönem içerisinde olsa da halen modal dayanaklara vurgu yapması bakımından önemlidir (Williamson, 2013). Bu yüzden post-modal metafizik temel olarak Aristotelesçi veya Kartezyen manada bir "ilk felsefe" olarak da anlaşılmamalıdır. Bu yaklaşım sadece geçmişte sorunsal haline getirilmiş olan felsefi soruşturmaların ve metafizik teorilere eklenmiş olan yeni felsefi çözümlerin geliştirilmesi ile ilişkili bir tarihsel süreci betimlemek için kullanılır. Bir çeşit ilk felsefe denemesi yapmak ise metafizik yapı gerçekçiliğiyle daha uyumsuz olan bir fiile gönderme yapacaktır. Çünkü ilk felsefe, yapısı itibarı ile mevcut metafizik yapıların eleştirildiği veya hatalarının ortaya çıkarıldığı bir süreci değil, bizatihi ontolojik yapının tümünden yeniden yorumlanmasını gerektirecektir. Sider'a göre, metafiziği açıklama araçlarımızın tarihsel olarak nasıl değiştiğine dair elimizde basitçe anlaşılacak bir hikaye mevcuttur. Öyle ki, felsefi anlamda kurucu olan özellikleri keşfetmeye çalışmak, metafiziği gerçek ve temel öğelerine indirgeme girişimi olarak da düşünülebilir (Sider, 2020, s. 2). Özellikle Quine'in büyük felsefi etkisiyle 1980-90 arası yapılan birçok felsefi araştırma örneğin, Field'in *Science Without Numbers* eseri, D. Lewis'in *On the Plurality of Worlds* ve P. van Inwagen'in *Material Beings* gibi çalışmaları bu tip basit ontolojik açıklamalara odaklanmaktadır⁹ (Sider, 2020, ss. 2-3).

Post-modal metafiziğin tarihsel manada ortaya çıkışı, metafizik yapıların genellikle modal açıklamalara dayalı olduğu tarihsel dönemecten sonra gelmektedir. Bu bakımdan Sider'ın ifade ettiği şekliyle post-modal dönem, David Lewis'in felsefi perspektifi üzerinden ortaya çıkmış olan metafizik yapıların revaçta olduğu sistemlerden sonraki döneme işaret etmektedir. Bu yüzden post-modalite tıpkı post-modernitede olduğu gibi tarihsel bir devamlılığı imlemektedir (Sider, 2020, s. 2). Bu bakımdan metafizik yapı gerçekçiliğini savunmak başlı başına post-modal bir metafizik yaklaşımını benimsemek anlamına gelecektir. Çünkü metafizik yapılar, metafiziğe dahil olan doğal ve eklem-yoyucu özelliklerin nasıl kategorize edileceği ile ilgili en isabetli açıklamalara dayanmaktadır. Bu bakımdan örneğin, modal olarak doğal durumların dilsel veya zihinsel bakımdan karşı-olgusal hallerine ilişkin bir varsayım, bir yapısalcı görüş için birincil değildir.¹⁰ Metafizik yapılara karşı realist bir bakış açısını benimsemek bu

⁹ Lewis'in *On the Plurality of Worlds* eserinin ilk bakışta post-modal bir felsefi ideolojiye ortak olması paradoksal görünmektedir. L. deRosset'e göre, Lewis'in eserindeki ana yaklaşım, modal bir metodolojiyi kullanmak suretiyle (yer yer indirgemeciliğe de başvurarak) ontolojik basitliği sağlamak üzerine kuruludur. Bu da post-modal dönemin, felsefi açıklamayı radikal biçimde basitleştirecek temellerine ulaşmak içindir. Ayrıntılar için bkz. (deRosset, 2011, s. 140).

¹⁰ Modalite terimi burada modal bir terminoloji kullanan bütün felsefi ve metafizik açıklamaları kapsayacak şekilde kullanılmıştır. Buna göre, felsefi açıklamalar için kullanılan olumsuzluk ya da zorunluluk içeren açıklamalar ve bu açıklamaların dile içkin ilişkileri bu kapsamda ele alınabilir. Dünyadaki objelerin bağlı olduğu temel özün metafiziksel modaliteye bağlı olduğuna dair savunular halen mevcuttur. Fakat bunun

bakımdan diğer tüm metafizik yaklaşımlara karşı bir reddiye olarak görülmemelidir. Çünkü metafizik temellere karşı yapılan modal açıklamalarda da zaten bizatihi bir yapı bulunmaktadır. Modal açıklamalar yalnızca objelerin modal özelliklerini yapısal özellikler olarak kategorize etmektedirler. Objelerin modal özelliklerini başat kabul ettiğimizde mutlak surette elimizde bulunabilecek daha temel bir özellik mevcut olacaktır (Thomasson, 2021, s. 2081).

Sider'in yapısalcılığı işte tam da burada devreye girmektedir. Çünkü dünyanın her koşulda daha basit veya daha temel bir açıklaması olmalıdır. Doğayı eklem-oyucu özelliklerinden kavramak, onu en temel haliyle açıklayabilme imkanını bize verecektir. Dolayısıyla, Sider'in işaret ettiği post-modalite dönemi, metafizikteki modal kavramların aşılmasını ve ontolojik sorgulamaların daha derinlerine inilmesini önermektedir. Sider post-modalite terimini, objelerin ve özelliklerin modal nitelikleri yerine daha temel ve ontolojik olarak anlamlı özelliklerine dikkat çekmek için kullanmaktadır. Post-modalite yaklaşımı, metafiziği daha derin ve kavramsal olarak incelikli bir seviyeye yükselterek, gerçekliğin modalitelerin ötesindeki kurucu yönlerinin araştırılmasına öncelik vermektedir (Sider, 2020, s. 7). Modalitenin felsefi bakımdan en temel kavram olarak ele alınmamasının sebeplerinden biri modal çıkarımların bizzat modal olmayan aksiyomlara bağlı olmasından kaynaklanır. Buna göre:

“Bir önerme, belirli bir temel doğrular kümesine bağlı olarak ya da bu kümeye göre mantıksal olarak gerekliyse, belirli bir anlamda zorunludur. Sider'i izleyerek, bu temel doğruları “modal aksiyomlar” olarak düşünebiliriz. Bu stratejiye göre her türlü zorunluluk, belirli bir (modal olmayan) doğrular veya aksiyomlar bütünü ile mantıksal zorunluluğun toplamından başka bir şey değildir.” (Malozzi, 2023, s. 4).

Bu yaklaşım, modalitenin temel bir gerçeklik değil, açıklayıcı bir araç ya da mantıksal yapıdan türeyen ikincil bir kavram olduğunu öne süren post-modal perspektiflerle doğrudan örtüşmektedir. Post-modal metafizik yaklaşımı ayrıca nedensellik veya nomolojik açıklamalar gerektiren ilişkisel ontolojilerin de eski önemini azaltmaktadır. Çünkü bu bakış açısı, gerçekliği açıklamak için zorunlu nedensel bağlar yerine yapısal örüntüleri ve betimleyici doğrulukları esas alır. Böylece doğa yasaları, ontolojik zorunluluklar olarak değil, metafizik açıklamaları kolaylaştırmaya yönelik düzenlilikler olarak ele alınır (Loewer, 1996, s. 181). Örneğin, örneklenen bir özelliği bizzat o objenin sahip olduğu içkin eğilimlere bağlayan bir felsefeci için bu örneklemenin nedensel açıklaması eğilimler alanına işaret edecektir. Ancak bu örnekleme, Humecu Bağlılık Tezi gibi daha post-modal bir pozisyon tarafından yorumlanıyorsa, o zaman bu değişimin nomolojik açıklaması eğilimlerin açığa çıkması üzerinden değil de doğal seyrek özelliklerin üzerindeki değişime bağlı olarak düşünülebilir.

tam tersini savunan yani metafiziksel modalitenin türevsel olduğu ve bizatihi objelerden ve obje ilişkilerinden doğan potansiyellerin yansıması olduğuna dair görüşler de vardır. Bir bakıma Sider'in post-modal yapısalcılığının ikinci grupta olduğu söylenebilir. Ayrıntılar için bkz. (Vetter, 2020, s. 838).

Post-modal dönem, modal açıklamaları yapısal kabul etmemek için kasıtlı olarak tercih edilen yeni metafizik kavram seti talep eder. Metafizik yapıların tarihsel değişimlerini, T. Kuhn tarafından işaret edilen bilimsel kaymalara benzer şekilde metafizik kaymalar olarak da yorumlamak mümkündür. Çünkü obje özellikleri evrenine olan merak ve bu merakın temel olarak metafiziksel perspektiflere etkisi, bilimlerin doğal özelliklere olan değişken bakış açısını andırmaktadır (Livianos, 2022, s. 249). Buna karşılık Kuhn'a göre, paradigma değişimleri anomaliler üzerinden mevcut çerçevelere meydan okuduğunda bilimsel dünya görüşlerinde dönüştürücü değişiklikler yaşanır (Kuhn, 1962). Kuhn genel olarak bilimsel devrimlerin tarihe ve insan düşüncesine etkisi üzerine yoğunlaşsa da Sider'la ortak olarak temel kavramları yeniden değerlendirmenin önemine dikkat çekmektedir.

5. Sonuç

Sonuç olarak, Ted Sider'in metafizik anlayışı, gerçekliğin temel ve doğal unsurlarını keşfetmeye odaklanır. Sider'a göre metafizik, yalnızca genel bir gerçeklik analizi değil, bu gerçekliği oluşturan en temel özellikleri belirleme çabasıdır. Metafizik yapılar ve bunların dayandığı doğal özellikler, filozofların tercih ettiği ideolojik görüşlerden etkilenir ve bu da metafiziğin tarihsel olarak sürekli değişmesine yol açar. Sider, günümüzdeki başat ideolojinin, post-modal metafizik dönemine doğru ilerlediğini söyler. Bu dönem, modalite, nedensellik ve kavramsal çözümleme gibi konulardan uzaklaşarak, metafizik açıdan daha temel ve yapısal özelliklere odaklanır. Sider'ın doğallık ve metafizik yapı kavramları, felsefi araştırmaların sadeleşmesine ve gerçekliğin özüne yönelik sistematik bir yaklaşım geliştirilmesine katkı sağlar.

Makalede ele alınan doğallık, metafizik yapı ve post-modalite kavramları, Sider'ın felsefi düşüncesinin ana hatlarını oluşturur. Doğallık kavramı, Sider'ın temel metafizik yapıların nasıl inşa edilmesi gerektiği konusundaki önerileriyle yakından ilişkilidir. Ayrıca, David Lewis ve David M. Armstrong gibi filozofların özellikle seyrek özellikler hakkındaki farklı yorumları, Sider'ın ideolojik çeşitliliği nasıl yorumladığını anlamak açısından önemlidir. Bu yönüyle Sider'ın düşüncesi, çağdaş metafizikteki çeşitli yönelimleri teorik olarak karşılaştırma olanağı da sağlar.

Öte yandan, Sider'ın yaklaşımının bazı sınırlılıkları da göz ardı edilemez. Gerçekliğin doğal yapısını belirleme iddiası, bazen fazlasıyla spekülatif ve teorik olarak indirgemeci bulunabilir. Felsefenin dilsel, etik ya da fenomenolojik yönlerini geri plana atarak yalnızca ontolojik temel yapıya odaklanmak, metafiziğin zenginliğini daraltma riski taşır. Bununla birlikte, Sider'ın projeksiyonu, disiplinin teorik temelini güçlendirmek ve metafiziği bilimsel düşünceyle daha uyumlu hale getirmek açısından dikkate değerdir. Kısaca, Sider'ın metafizik perspektifi, felsefi araştırmalarda daha temel ve doğal özelliklere odaklanmayı teşvik ederek çağdaş metafiziğin gelişimine önemli bir katkı sağlasa da, bu yaklaşımın eleştirel bir süzgeçle değerlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Armstrong, D. M. (2010). *Sketch for a Systematic Metaphysics*. Oxford University Press.
- Barnes, E. (2005). Vagueness in Sparseness: A Study in Property Ontology. *Analysis*, 65(4), 315–321.
- Bradley, D. (2023). Can We Have Justified Beliefs About Fundamental Properties? *The Philosophical Quarterly*, 74(1), 46–67. <https://doi.org/10.1093/pq/pqad012>
- Chakravartty, A. (2017). *Scientific Ontology: Integrating Naturalized Metaphysics and voluntarist epistemology*. Oxford University Press.
- Conee, E., & Sider, T. (2014). *Riddles of Existence: A Guided Tour of Metaphysics* (New ed.). Clarendon: Oxford University Press.
- Dasgupta, S. (2018). Realism and the Absence of Value. *The Philosophical Review*, 127(3), 279–322. <https://doi.org/10.1215/00318108-6718771>
- deRosset, L. (2011). On the Plurality of Worlds by David Lewis. *Humana Mente*.
- Gabriel, M. (2018). *Dünyanın Neden Var Olmadığı Üzerine* (V. Çorlu, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Glick, D. (2017). Generalism and the metaphysics of ontic structural realism. *The British Journal for the Philosophy of Science*, 71, 521–541. <https://doi.org/10.1093/bjps/axy008>
- Goff, P. (2010). Ghosts and Sparse Properties: Why Physicalists Have More to Fear from Ghosts than Zombies. *Philosophy and Phenomenological Research*, 81(1), 119–139. <http://www.jstor.org/stable/20779551>

Goswick, D. (2014). The Role of Structure: A Critical Notice of Sider's Writing the Book of the World. *Canadian Journal of Philosophy*, 44(1), 129–147. <https://doi.org/10.1080/00455091.2014.898971>

Hofweber, T. (2023). *Logic and Ontology*. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2023 Edition). Stanford University. Erişim tarihi: 11.05.2025, <https://plato.stanford.edu/archives/sum2023/entries/logic-ontology/>

Kuhn, T. S. (1962). *The Structure of Scientific Revolutions*. University of Chicago Press.

Lewis, D. K. (1983). New Work for a Theory of Universals. *Australasian Journal of Philosophy*, 61(4), 343–377.

Lewis, D. K. (1994). Humean Supervenience Debugged. *Mind*, 103(412), 473–490. <http://www.jstor.org/stable/2254396>

Livanios, V. (2021). *The Tools of Metaphysics and the Metaphysics of Science: by Theodore Sider*. Oxford University Press.

Loewer, B. (1996). Humean Supervenience. *Philosophical Topics*, 24, 101–27.

Mallozzi, A. (2023). What is Absolute Modality? *Inquiry*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/0020174X.2023.2221670>.

Plato. (1997). *Phaedrus*. J. M. Cooper & D. S. Hutchinson (Eds.), *Complete Works* (ss. 506–556). Hackett Publishing Company.

Quine, W. V. (1951). Ontology and Ideology. *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 2(1), 11–15. <http://www.jstor.org/stable/4318102>

Schaffer, J. (2004). Two Conceptions of Sparse Properties. *Pacific Philosophical Quarterly*, 85(1), 92–102. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0114.2004.00189.x>

Schaffer, J. (2009). On What Grounds What. In *Metametaphysics: New Essays on the Foundations of Ontology* (ss. 347–383). Oxford University Press.

Schaffer, J. (2014). Writing the Book of the World. *Philosophical Review*, 123(1), 125–129. <https://doi.org/10.1215/00318108-2366553>

Sider, T. (1993). *Naturalness, Intrinsicity and Duplication*. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Massachusetts.

Sider, T. (1995). Sparseness, Immanence, and Naturalness. *Noûs*, 29(3), 360–377.

Sider, T. (2001). Maximality and intrinsic properties. *Philosophy and Phenomenological Research*, 63(2), 357–364.

Sider, T. (2011). *Writing the Book of the World*. Oxford University Press.

Sider, T. (2020). *The Tools of Metaphysics and the Metaphysics of Science*. Oxford University Press.

Slater, M., & Borghini, A. (2011). Introduction: Lessons From the Scientific Butchery. J. K. Campbell, M. O'Rourke, & M. H. Slater (Eds.), *Carving Nature at its Joints: Natural Kinds in Metaphysics and Science* içinde (ss. 1-11). MIT Press.

Taylor, E. (2023). Naturalness: Abundant and Sparse Properties. A. R. J. Fisher & A.-S. Maurin (Eds.), *The Routledge Handbook of Properties* içinde (ss. 48-58). Routledge.

Thomasson, A. L. (2021). How Can We Come to Know Metaphysical Modal Truths? *Synthese*, 198(8), 2077–2106. <https://doi.org/10.1007/s11229-018-1841-5>

Trogon, K. (2009). Monism and Intrinsicity. *Australasian Journal of Philosophy*, 87(1), 127–148. <https://doi.org/10.1080/00048400802587406>

Vetter, B. (2021). Essence, Potentiality, and Modality. *Mind*, 130(519), 833–861. <https://doi.org/10.1093/mind/fzaa049>.

Wahlberg, T. (2022). Sparse Causation and Mere Abundant Causation. *Philosophical Studies*, 179(11), 3259–3280. <https://doi.org/10.1007/s11098-022-01824-3>

Warren, J. (2016). Sider on the epistemology of structure. *Philosophical Studies: An International Journal for Philosophy in the Analytic Tradition*, 173(9), 2417–2435. <http://www.jstor.org/stable/43895569>

Wildman, N. (2020). From modal to post-modal metaphysics. R. Bliss & J. Miller (Eds.), *The Routledge Handbook of Metametaphysics* içinde (ss. 71-83). Routledge.

Williamson, T. (2013). *Modal Logic as Metaphysics*. Oxford University Press.